

2 Mos 3,13–15 Jeg er den jeg er
1 Kor 8,5–6 For oss er det én Gud
Joh 1,15–18 Han har vist oss hvem Gud er

Preken over Johannes 1:15-18, "Nåde over nåde"

19. januar 2025 (DELK-Østfold, Missingmyra bedehus)
Av Sverre Nilsen, Halden

Overskriften på avsnittet som dagens tekst er hentet fra er "Døperen Johannes' vitnesbyrd".

(NB88) 15 Johannes vitner om ham og roper: Det var om ham jeg sa: Han som kommer etter meg, er kommet foran meg, fordi han var før meg.

16 For av hans fylde har vi alle fått, og det nåde over nåde.

17 For loven ble gitt ved Moses, nåden og sannheten kom ved Jesus Kristus.

18 Ingen har noensinne sett Gud. Den enbårne Sønn, som er i Faderens favn, han har forklart ham.

Johannes døperen var den siste profeten i den gamle pakt. Han markerer på sett og vis overgangen fra det Gamle Testamentet til det nye. Og vi kan si at hans gjerning og virke er et slags bindeledd mellom det gamle og det nye Testamentet.

Det første vi kan legge merke til i teksten er at Johannes roper. Profetene i det Gamle Testamentet ropte de også, høyt og tydelig. De ropte ut og viste folket deres synder. Men denne profeten, som vi leser om i Evangeliene, han ropte ut, med høy røst, for å vise folket deres frelser!

Vitnesbyrdet hans er ikke en liten bemerkning eller en forsiktig kommentar. Nei, han roper ut! Et rop fylt av glede, forventning og overbevisning. Ordet om Jesus skal forkynnes så alle kan høre. Det er ikke en hemmelighet som bare angår en liten utvalgt sekt. Nei, Jesus skal gjøres kjent for alle mennesker. Det angår alle. Han skal forkynnes for alle folkeslag!

Det minner meg på en sang vi lærte på barneforeningen på Misjonsheimen i Halden.
Der sang vi:

*Gå og fortell til alle folkeslag
at Han er frelser og venn.
Si det i dag, rop ut at Jesus lever!*

"Han var før meg", sier Johannes om Jesus. Det kan virke litt underlig at han sa det. Vi vet jo fra Lukasevangeliet (1:36) at Johannes kanskje var omkring et halvt år eldre enn Jesus. Og han begynte også sitt virke før Jesus begynte sin offentlige gjerning. Men det Johannes sier med dette, er at Jesus er fra evighet av.

Alle vi som er her begynte å eksistere på et bestemt tidspunkt i historien da vi ble unnfanget i mors liv. Før det eksisterte vi ikke. Vi var ingen ting. (Bare Gud visste om oss.) Men Jesus har alltid vært til. Han har ingen begynnelse, (eller slutt for den saks skyld).

Ved noen anledninger bruker vi den Nikenske trosbekjennelsen. Den sier følgende om Jesus:

*Vi tror på én Herre, Jesus Kristus,
Guds enbårne Sønn,
født av Faderen fra evighet.
Gud av Gud, lys av lys, sann Gud av sann Gud,
født, ikke skapt, av samme vesen som Faderen.*

Med denne bekjennelsen sier vi at Jesus alltid har vært til. Det finnes ingen tid da han ikke var. Han er ikke skapt, han er ikke forskjellig fra Gud. Han *er* Gud fra evighet av.

Jesus var ofte i konfrontasjoner med jøder, fariseere og skriftlærde. I Johannes kapittel 8 så diskuterer de med Jesus og sier til Ham: "du kan vel ikke mene å være større enn vår far Abraham. Og så påstår du å ha sett Abraham, enda du ikke en gang er 50 år gammel?"

Da svarer Jesus dem: "Sannelig, sannelig, jeg sier dere: Før Abraham var, er jeg." (Johannes 8:58)

I det Gamle Testamentet åpenbarte Gud seg og sitt navn som "JEG ER den JEG ER". Det hørte vi i leseteksten i sted. Her bruker Jesus dette navnet om seg selv, og med det sier Han at Han er fra evighet av og han er det Gamle Testamentets Gud. Ja, Han sier at Han er nettopp den Gud som Isrealsfolket tilber!

Jødene forstod med en gang at Jesus hevdet å være Gud ved å si disse to korte ordene "er jeg" eller "Jeg Er". ("Ego Eimi" på gresk.) Det førte, som kjent, til raseri og oppstyr.

At Jesus var en lærer og profet, det kunne de nok godta. Men at Han sa om seg selv at Han var Gud, det anså de som den største bespottelse.

Jesus *er* den evige Gud som fornedret seg og ble et menneske som oss. Og det er viktig å fastholde at Jesus *er* Herren. For det er bare den Jesus som er Gud og menneske som kan frelse oss og gi evig liv. Slik var jo også den første kristne trosbekjennelsen: "Jesus er Herren".

Efraim Syreren, var en stor hymnedikter i oldkirken på 300-tallet. Han deltok i teologiske strider som handlet om hvorvidt Kristus er menneske eller Gud. Efraim var tydelig på enheten mellom Kristi to naturer. Kristus er både Gud og mann. Jeg har lyst til å lese noen vers han har skrevet om nettopp dette:

Om Han ikke var menneske,
hvem var det da som lå i krybben?
Om Han ikke var Gud,
hvem sang englens lovsanger til?

Om Han ikke var menneske,
hvem var det da Johannes døpte i Jordan?
Om Han ikke var Gud,
hvem talte Faderen om, da han sa
fra himmelen:
"Dette er min Sønn, den elskede, som jeg har behag i"?

Om Han ikke var menneske,
hvem var det da som lå og sov i
båten?
Om Han ikke var Gud,
hvem truet vinden og bølgene?

Om Han ikke var menneske,
hvem var det da som hang på
korset?
Om Han ikke var Gud,
hvem skaket jorden i dens grunnvoller?

Så leser vi videre i dagens tekst (v. 16):

Av hans fylde har vi alle fått, og det nåde over nåde.

Tenk det! Han som hele gudomsfyllden legemlig bor i. Ja, Han som er Gud. Av *sin* fylde har Han gitt oss. Helt gratis! Helt ufortjent!

Det er nåde over nåde!

Og "nåde" er et ord vi kjenner godt. Vi har hørt det mange ganger. Og vi synes det er et herlig ord. For når vi hører ordet "nåde" så knytter vi det som regel til Guds kjærlighet og Hans gode gaver til oss. Men det blir jo brukt utenfor Bibelen også. Jeg slo opp i en ordbok for å se hvordan det blir brukt i andre sammenhenger. Da fant jeg blant annet følgende forklaringer av ordet "nåde":

- Mild, overbærende eller tilgivene instilling (eller handlemåte)
- Ettergivelse av en straff
- Velvilje fra en høytstående

Disse betydningene av ordet "nåde" kan vi finne igjen i visse situasjoner eller historier som ikke har med kristendom å gjøre.

Noen kan kanskje erindre en og annen slosskamp i skolegården. Ofte kunne det ende med at taperen lå på bakken, med vinneren sittende på knærne, skrevs over den svakere part. Og med et fast låsegrep ble den nedlagtes armer presset ned mot bakken. Den sterkeste hadde vunnet kontrollen og makten. Da måtte slagsmålets taper be om nåde. Kanskje var han heldig og fikk det, og han ble sluppet fri uten noe særlig mer bråk og bruduljer.

Eller vi kan for eksempel høre i gamle historier og fortellinger at konger og maktpersoner kunne være nådige mot undersotter ved å vise mildhet, eller ved å la en ugjerning gå ustraffet.

Det er eksempler på "nåde".

Men når vi snakker om den nåden Herren gir oss, da sier Johannes at det er "nåde over nåde". Vi kan tolke det som at den nåden vi får fra Herren står høyt opphøyet over all annen nåde vi kjenner til. Den er av en helt annen, og mye bedre, kvalitet. Dersom nåden kunne måles med et instrument så ville Jesu nåde hatt en gehalt som helt sprenger skjemaer og tabeller.

En annen måte vi kan se det på er at det er nåde likesom stablet oppe på nåde. Nåde på nåde, på nåde, på nåde og så videre og så videre. Livet kan være vanskelig, vi får det ikke til, fristelser lokker oss til fall, vi synder stadig, og vi er bestandig i behov av mer nåde. Men nåden tar *aldri* slutt!

For som Jeremia skriver i Klagesangene (3:22-24f):

Herren er nådig, vi går ikke til grunne. Hans barmhjertighet tar ikke slutt, den er ny hver morgen.

Tenk på det! Skriften sier at Guds barmhjertighet ikke tar slutt. Det kan noen ganger være vanskelig å tro det. Kanskje har du igjen falt i den samme synd som har knekt deg så utallige mange ganger før. Og da kommer ofte djevelen på banen også, og sier noe sånt som: "Ja, da du syndet den første gangen, og de 100 neste, da fikk du nok tilgivelse. Men nå, når du igjen har syndet på samme vis, så har nok Guds tilgivelse tatt slutt. Nå er løpet kjørt." Men slikt skal du ikke høre på. For dine synder kan aldri bli større enn Guds nåde!

For "**...der synden ble stor, ble nåden enda større!**", står det i romerbrevet (Rom 5:20).

Har du syndet så gå til Herren med det. Han vil at du skal komme til Ham med det. Ja, Han kaller deg til seg. "**Kom og la oss gå i rette med hverandre**", sier Herren (i Jesaja 1:18), "**Om deres synder er som purpur så skal de bli hvite som snø.**"

Gud tilgir ikke bare våre synder, han har forlater dem! De huskes ikke mer. Det er hvitt som snø. De er borte! *Det* er "nåde over nåde"!

Så må vi aldri glemme hva nåden er basert på. Det er Jesus Kristus og Hans forsoningsverk på Golgata-kors.

For loven ble gitt ved Moses, nåden og sannheten kom ved Jesus Kristus. (v. 17) leste vi i teksten.

Med Loven fikk Israel tre inn i en pakt med den levende og sanne Gud. Og moralloven, eller di ti bud, lærer oss om Gud og Hans vilje. Men loven ble ikke gitt som en mulig frelsesvei. Men jødene tenkte at følger vi loven så blir vi frelst!

Det er mange som tenker på den måten i dag også. Jeg tror det er gjengs for de fleste. Om ikke det nødvendigvis er så stor bevissthet om de ti bud lenger, så er det en lovisk tankegang når det gjelder å bli godtatt av Gud.

Hvis jeg gjør sånn og sånn, da må jo Gud godta meg. Eller: "jeg har jo ikke gjort så mye galt jeg. I alle fall ikke alvorlige ting, og jeg er slettes ikke noe værre enn de fleste andre. Jeg har til og med noen gode gjerninger å skilte med." "Og hvis jeg gjør så godt jeg kan, så må jo Gud være fornøyd med det? Ingen kan da vel kreve mer enn det?"

Også vi som er kriste har lett for å tenke i lignende baner. Kanskje kommer spørsmålet "Hva er det som gjør deg til en kristen?". Eller vi ser vår egen skrøplighet og vi finner mangler ved vårt kristenliv. Og tvilen kommer. Så setter vi oss selv i fokus og vi begynner å lete etter tegn og bevis på at jeg er en ekte kristen, slik jeg mener en kristen bør være. Med "innoversyn" så måler og vurderer vi oss selv og vårt eget kristenliv.

Men målt opp i mot hvordan Jesus sammenfatter loven i Matteus 22:37, hvor Han sier: **"Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din forstand. Og du skal elske din neste som deg selv."**, så kommer det til kort. Ja, alt for kort. Vi er ikke i nærheten av å nå opp til den standarden.

Men hva skal vi gjøre med det?

"Jeg må bli en bedre kristen! Jeg må gjøre mer. Jeg må hengi meg mer. Jeg må gå på flere møter. Jeg må be mer, lese mer, gi mer. Ja, bare jeg liksom får gitt full gass i kristenlivet, da kan jeg nok være sikker på at min kristendom er ekte og at Gud er fornøyd."

Og på den måten så forsøker man å oppfylle loven. Men det er bare det at jo mer du prøver og strever, jo mer krever loven. Det blir et evig jag under krav og betingelser. Det er det Bibelen kaller for å havne i lovtrelldom. Man blir en slave under Loven. Og det er tungt, for Loven er nådeløs. Den krever ikke noe mindre av oss enn ren fullkommenhet.

"Men det er jo umulig! Hva skal jeg gjøre med forbedringsprosjektet mitt da? Jeg skulle jo ta meg skikkelig i sammen og gå "all in" for Gud fra nå av. Men hvis jeg ikke kan gjøre noe for å bli godtatt av Gud så er det jo håpløst." Det er en vond situasjon å være i. Og veien dit kan være strevsom.

Men det er da Jesus sier: "kom til meg, alle som strever og har tungt å bære, og jeg vil gi dere hvile." Han møter oss med Evangeliet og sier: "Jeg har oppfylt loven for deg". "Jeg har gjort alt som er nødvendig". "Du får *alt* av meg!". Han spør ikke om å få noe igjen. Han stiller ingen krav. Jesus sier: "Bare hør, og tro!".

Johannes skriver i sitt første brev (5:12-13):

Den som har Sønnen, har livet, men den som ikke har Guds Sønn, har ikke livet. Dette har jeg skrevet til dere for at dere skal vite at dere har evig liv, dere som tror på Guds Sønns navn.

Det står at vi skal vite.

Her er det ingen liste med krav som må være oppfylt. Nei, apostelen Johannes har skrevet til deg som tror på Jesus at du skal vite at du har evig liv!

Det er nåde over nåde!

"Loven er vår tuktemester" (eller "vokter" N11BM) til Kristus står det i Galaterbrevet (3:24). "Læremester" kunne vi også si. Loven har ingen kraft, den kan ikke frelse. Men lovens oppgave er å drive oss til Kristus.

Moses kom frem til grensen ved det lovede land, men han fikk ikke komme inn i det. Det var Josva som ledet Israel inn landet.

Hvis vi oversetter navnet Josva til hebraisk så blir det *Joshua* eller *Jehosua* - det er det samme som Jesus på hebraisk, og da ser vi en tydelig symbolikk og sammenheng. Moses, som er lovens representant, viser oss *til* Kristus, men han kan ikke lede oss inn i Guds rike. Det er bare Jesus, vår Josva, som kan føre oss inn til Gud.

For Jesus sier i det kjente verset mange lærte på søndagsskolen:

"Jeg er veien, sannheten og livet. Ingen kommer til Faderen uten ved meg." (Joh. 14:6)

Så finnes det noen som sier at loven ikke lenger har noe å si til en kristen. De mener at de ti bud er gammelt tankegods som må kastes på skraphaugen. Antinomisme kalles det. Det betyr å være i mot loven ("Anti lov"). Men loven har absolutt gyldighet i dag.

Luther har sagt at loven skal brukes på tre måter:

Den første bruken gjelder i samfunnet. Der skal budene hindre det onde og verne om enkeltmennesker. Et eksempel på det er budet som sier: "du skal ikke slå i hjel". Hadde vi som samfunn fulgt dette budet, så hadde vi ikke tatt livet av barna i mors liv.

Den andre bruken er den vi nettopp har vært inne på. Det er den måten budene viser oss at vi er fortapte syndere og ikke gir oss noe annet håp enn Jesus Kristus.

I den tredje bruken viser Gud oss med budene hvordan et kristent menneske skal leve.

Og her er det lett å snuble. Som vi var inne på i sted så er det her lett for en kristen å havne i loviskhet og trelldom. For å unngå det må vi plassere loven der den hører hjemme.

Det er viktig å være klar over at en kristen har to naturer. Ved troen på Kristus er vi er født på ny og vi har fått et nytt liv i Ham. Et hellig, rent og rettferdig liv født av Gud.

Men vi har også med oss det gamle mennesket. Sånn vi er i oss selv fra naturen av. Den syndige natur som verken kan eller vil ha noe med Gud å gjøre. Det er arven fra Adam. Derfor kaller vi det gjerne for "den gamle Adam". Det er kjødet. For det er født av kjød. Til motsetning mot det nye livet som er født av ånd.

Og det er på kjødet loven hører hjemme. Her skal budene tøyse og binde. For kjødet begjærer det onde. Det har ikke lyst til Gud. Det ønsker å gjøre det som er i mot Gud. Det har vi alle kjent på. Vi har en lyst til å gjøre det vi vet er synd. Da må budet si "*du skal ikke!*" og "*du skal!*". Luther sa det sånn at gamle Adam må spikres fast på korset. Men stadig forsøker han å komme seg ned. Da skal han spikres fast igjen. Det er en daglig kamp.

Og budene skal virke til formaning og veiledning.

Men så skal vi vite at hos den som har tatt i mot Jesus, og tror på ham, så skal ikke loven ha noe plass i samvittigheten. Der skal den ikke slippe inn! For hva skjer om loven får spillerom i samvittigheten? Hva får du høre da? Jo, da får du høre at du tror ikke nok, du ber ikke nok, du er ikke hengiven nok, du elsker ikke Jesus nok.

Men, nei! I samvittigheten skal det ikke finnes noen lov. I samvittigheten skal bare Evangeliet være. Den kristne samvittighet skal trøstes og oppmuntres med Evangeliet, så vi kan hvile og leve i frihet og frelsesvisshet. Så fort det sniker seg inn en fordømmende lovtanke i samvittigheten så skal den jages vekk med Evangeliet som sier: "Jesus Kristus har gitt deg sin rettferdighet. Han har kjøpt deg fri fra lovens forbannelse. Dine synder er forlatt! I Ham har du fått alt. Du mangler *ingen ting!*"

Paulus sier i Galaterbrevet 2:19-20:

Ved loven døde jeg bort fra loven, så jeg kan leve for Gud. Jeg er korsfestet med Kristus; Jeg lever ikke lenger selv, men Kristus lever i meg. Det livet jeg nå lever som menneske av kjøtt og blod, det lever jeg i troen på Guds Sønn, som elsket meg og ga seg selv for meg.

Og så skal samvittigheten være fri. For "til frihet har Kristus frigjort oss"! (Gal. 5:1)

Det er "nåde over nåde!"

Ære være Faderen og Sønnen og Den hellige ånd som var, og er og blir, én sann Gud fra evighet og til evighet. Amen.